

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRIỆU THỊ NGỌC

PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP HUYỆN YÊN THẾ
TỈNH BẮC GIANG GIAI ĐOẠN 2005-2015

Chuyên ngành: Địa lí học

Mã số: 60.31.05.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ ĐỊA LÍ HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Dương Quỳnh Phương

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2017

Tác giả luận văn

Triệu Thị Ngọc

Lời cảm ơn

Trong thời gian thực hiện đề tài của mình tôi đã nhận được rất nhiều sự giúp đỡ từ thầy cô, gia đình và bạn bè.

Lời đầu tiên, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến **PGS.TS. Dương Quỳnh Phương** - người đã hướng dẫn, chỉ bảo, giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô trong khoa Địa lí - Trường Đại học sư phạm Thái Nguyên đã trực tiếp giảng dạy và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và. Tôi cũng xin cảm ơn Ban Giám hiệu nhà trường, các phòng ban, phòng quản lí, phòng Đào tạo Sau đại học đã giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình học tập nghiên cứu tại trường.

Tôi xin chân thành cảm ơn các đồng chí thường trực huyện ủy, các phòng ban, phòng thống kê, UBND huyện Yên Thế, tỉnh bắc Giang đã tạo điều kiện giúp đỡ và cung cấp cho tôi những tư liệu hết sức cần thiết để tôi hoàn thành đề tài nghiên cứu này.

Cuối cùng tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình, người thân, bạn bè đã luôn giúp đỡ, động viên tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2017

Tác giả luận văn

Triệu Thị Ngọc

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục	iii
Danh mục từ viết tắt	iv
Danh mục các bảng.....	v
Danh mục các hình	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu	2
3. Mục tiêu nghiên cứu	6
4. Nhiệm vụ nghiên cứu	6
5. Giới hạn nghiên cứu	7
6. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu.....	7
6.2. Phương pháp nghiên cứu	8
7. Đóng góp của luận văn	10
8. Cấu trúc của luận văn	10
NỘI DUNG	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP	11
1.1. Cơ sở lý luận	11
1.1.1. Một số khái niệm.....	11
1.1.2. Vai trò của sản xuất nông nghiệp	14
1.1.3. Đặc điểm của sản xuất nông nghiệp.....	17
1.1.4. Các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển và phân bố nông nghiệp	20
1.1.5. Các tiêu chí đánh giá	25
1.2. Cơ sở thực tiễn.....	27
1.2.1. Vài nét về phát triển nông nghiệp Trung du và miền núi Bắc Bộ.....	27
1.2.2. Khái quát về thực trạng phát triển nông nghiệp của tỉnh Bắc Giang	30
Tiểu kết chương 1	31

Chương 2. CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG VÀ THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP HUYỆN YÊN THẾ TỈNH BẮC GIANG	32
2.1. Các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của ngành nông nghiệp huyện Yên Thế, tỉnh Bắc Giang.....	32
2.1.1. Vị trí địa lý, phạm vi lãnh thổ.....	32
2.1.2. Tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	35
2.1.3. Kinh tế - xã hội	40
2.1.4. Đánh giá chung	47
2.2. Hiện trạng phát triển các ngành nông nghiệp của huyện Yên Thế tỉnh Bắc Giang.....	48
2.2.1. Khái quát chung.....	49
2.2.2. Thực trạng phát triển các ngành nông nghiệp của huyện Yên Thế, tỉnh Bắc Giang.....	52
2.2.3. Sự phân hóa lãnh thổ huyện Yên Thế	77
2.2.4. Đánh giá chung.....	79
Tiểu kết chương 2	80
Chương 3. ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP HUYỆN YÊN THẾ TỈNH BẮC GIANG ĐẾN NĂM 2020	81
3.1. Quan điểm, mục tiêu và định hướng phát triển.....	81
3.1.1. Các quan điểm phát triển.....	81
3.1.2. Mục tiêu phát triển.....	81
3.1.3. Định hướng phát triển.....	83
3.2. Những giải pháp cơ bản.....	83
3.2.1. Đào tạo và phát triển nguồn nhân lực.....	83
3.2.2. Huy động và sử dụng có hiệu quả nguồn vốn đầu tư.....	86
3.2.3. Thúc đẩy ứng dụng khoa học và công nghệ vào sản xuất, đời sống	88
3.2.4. Mở rộng thị trường	90
3.2.5. Phát triển kinh tế xã hội gắn với bảo vệ môi trường sinh thái	90
KẾT LUẬN	95
TÀI LIỆU THAM KHẢO	97
PHỤ LỤC	

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

CNH – HĐH	Công nghiệp hóa – Hiện đại hóa
GTSX	Giá trị sản xuất
HTX	Hợp tác xã
KHCN	Khoa học công nghệ
KHKT	Khoa học kỹ thuật
UBND	Ủy ban nhân dân

DANH MỤC BẢNG

Trang

Bảng 2.1: Dân số trung bình huyện Yên Thế phân theo thành thị và nông thôn giai đoạn 2005 - 2015	40
Bảng 2.2: Tỷ suất sinh, tỷ suất tử, tỷ lệ gia tăng tự nhiên huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	41
Bảng 2.3: Giá trị sản xuất nông nghiệp theo giá hiện hành huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	49
Bảng 2.4: Giá trị sản xuất lâm nghiệp theo giá hiện hành trên địa bàn huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	49
Bảng 2.5: Giá trị thủy sản huyện Yên Thế theo giá hiện hành giai đoạn 2005 - 2015.....	50
Bảng 2.6: GTSX và cơ cấu GTSX nông - lâm - thủy sản của huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	53
Bảng 2.7: Sản xuất lương thực có hạt huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	54
Bảng 2.8: Năng suất và sản lượng lúa cả năm của huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	56
Bảng 2.9: Diện tích, năng suất, sản lượng lúa chia theo xã, thị trấn của huyện Yên Thế năm 2015.....	57
Bảng 2.10: Diện tích, năng suất, sản lượng ngô cả năm của huyện Yên Thế phân theo xã, thị trấn giai đoạn 2005 - 2015	59
Bảng 2.12: Diện tích, năng suất, sản lượng sắn của huyện Yên Thế giai đoạn 2011 - 2015	60
Bảng 2.13: Diện tích, năng suất, sản lượng một số cây hàng năm của huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	61
Bảng 2.14: Diện tích, sản lượng một số cây lâu năm huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	62
Bảng 2.15: Diện tích gieo trồng cây lâu năm và cây ăn quả theo xã, thị trấn của huyện Yên Thế năm 2015	63
Bảng 2.16: Số lượng và sản lượng gia súc - gia cầm huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	67
Bảng 2.17: Cơ cấu giá trị sản xuất thủy sản huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015.....	70
Bảng 2.18: Sản phẩm lâm nghiệp chủ yếu, tình hình giao đất, giao rừng và diện tích rừng bị hại của huyện Yên Thế 2005 - 2015	74

DANH MỤC HÌNH

	Trang
Hình 2.1. Bản đồ hành chính huyện Yên Thế tỉnh Bắc Giang.....	34
Hình 2.2: Biểu đồ chuyển dịch cơ cấu GTSX nông nghiệp theo ngành của huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015.....	51
Hình 2.3: Biểu đồ thể hiện diện tích lúa hàng năm huyện Yên Thế giai đoạn 2005 – 2015.....	55
Hình 2.4: Biểu đồ thể hiện giá trị sản xuất dịch vụ nông nghiệp huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015	68
Hình 2.5: Biểu đồ thể hiện GTSX lâm nghiệp huyện Yên Thế giai đoạn 2005 - 2015.....	73
Hình 2.6. Bản đồ hiện trạng phân bố nông nghiệp huyện Yên Thế tỉnh Bắc Giang năm 2015.....	74

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Hiện nay Việt Nam đang trên đà phát triển hướng tới mục tiêu trở thành nước công nghiệp theo hiện đại hóa vào năm 2020, chính vì vậy cần có những chiến lược phát triển kinh tế đúng đắn toàn diện trên cả nước cũng như ở các địa phương.

Trong số các tỉnh thành của Việt Nam, Bắc Giang là một trong những tỉnh có xuất phát điểm từ nông nghiệp. Tỉnh có địa hình khá độc đáo chia thành miền núi và trung du có đồng bằng xen kẽ. Địa hình miền núi chia cắt mạnh, phức tạp, chênh lệch về độ cao lớn, nhiều vùng có đất đai tốt. Vùng đồi núi thấp có thể trồng được nhiều cây ăn quả, cây công nghiệp như: vải thiều, cam, chanh, na, hồng, chè, đậu tương, lạc..., thuận tiện để chăn nuôi các loại gia súc, gia cầm, thủy sản. Đặc điểm chủ yếu của địa hình miền trung du là đất gò, đồi xen lẫn đồng bằng tùy từng khu vực. Vùng trung du có khả năng trồng nhiều loại cây lương thực, thực phẩm, cây ăn quả, cây công nghiệp, chăn nuôi các loại gia súc, gia cầm, cá và nhiều loại thủy sản khác. Tuy tỉnh đang trong quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp hóa nhưng nông nghiệp cũng đã góp phần giải quyết việc làm, xóa đói giảm nghèo cho người lao động ở nông thôn, đặc biệt là nông dân nghèo miền núi, góp phần tích cực vào sự nghiệp công nghiệp hóa - hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn ở vùng trung du và miền núi.

Yên Thế có địa hình đồi núi trung du, nằm ở phía Tây Bắc tỉnh Bắc Giang, giáp giới với hai tỉnh Thái Nguyên và Lạng Sơn. Diện tích tự nhiên là 301,3 km². Dân số trên địa bàn huyện có trên 102.574 người (2013), nông thôn 86.549 người (chiếm 90,15%). Huyện có điều kiện thuận lợi cho việc phát triển cây lương thực, rau màu và các loại cây công nghiệp. Đặc biệt địa hình, khí hậu và thổ nhưỡng tạo điều kiện thuận lợi cho việc phát triển đa dạng các loại cây trồng và vật nuôi như việc chăn nuôi gia cầm tạo nên thương hiệu gà đồi Yên Thế, hay đặc sản nổi tiếng Cam sành Bó Hạ,...

Tuy nhiên để có thể quy hoạch phát triển kinh tế bền vững, phát huy được thế mạnh của huyện, cần có những nghiên cứu đánh giá tổng hợp điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội nhằm xây dựng cơ sở khoa học cho việc định hướng phát triển, nâng cao năng suất, chất lượng, giá trị sản phẩm nông - lâm nghiệp, đặc biệt là việc chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp, hiện hóa nông nghiệp nông thôn, đảm bảo phát triển bền vững kinh tế - xã hội của huyện. Chính vì vậy tôi lựa chọn đề tài nghiên cứu “ ***Phát triển nông nghiệp huyện Yên Thế tỉnh Bắc Giang giai đoạn 2005 – 2015***” nhằm góp phần khai thác tốt các tiềm năng sẵn có của huyện phục vụ chiến lược phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ môi trường của khu vực nghiên cứu.

2. Lịch sử nghiên cứu

2.1. Trên thế giới

Trên thế giới có nhiều đề tài, công trình nghiên cứu khoa học về nông nghiệp, có thể kể đến một số công trình tiêu biểu sau:

Lý thuyết của David Ricardo (một nhà kinh tế học người Anh) cho rằng do quy luật màu mỡ đất đai ngày càng giảm, giá cả nông sản tăng lên làm cho tiền lương công nhân tăng và địa tô tăng lên, còn lợi nhuận không tăng. Như vậy, địa chủ là người có lợi, công nhân không được lợi và cũng không bị hại còn nhà tư bản bị thiệt do tỷ suất lợi nhuận giảm.[33]

“*Mô hình hai khu vực của Arthur Lewis*”, nhà kinh tế học người Mỹ. Đặc trưng chủ yếu của mô hình hai khu vực cổ điển là phân chia nền kinh tế thành hai khu vực công nghiệp và nông nghiệp và nghiên cứu quá trình di chuyển lao động giữa hai khu vực. Khu vực nông nghiệp, có lao động dư thừa dần dần được chuyển sang khu vực công nghiệp. Sự phát triển của khu vực công nghiệp quyết định quá trình tăng trưởng của nền kinh tế, phụ thuộc vào khả năng thu hút lao động dư thừa do khu vực nông nghiệp tạo nên, và khả năng đó lại phụ thuộc vào tốc độ tích lũy vốn của khu vực công nghiệp.[36]

Lý thuyết “ Tăng trưởng kinh tế châu Á gió mùa ” của Harry T. Oshima, nhà kinh tế học Nhật Bản. Ông cho rằng nên: giữ nguyên lao động nông nghiệp, song phải tạo nhiều việc là trong những thời gian nhàn rỗi (tăng vụ, đa dạng hóa